

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Commemorationibus. VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

nihilominus, si Missa Sollemnis prædicti Sancti cantaretur in aliqua ex Dominicis non exceptis, Symbolum adhuc esset dicendum, seu cantandum ratione Dominicæ; eo modo, quo in titulo de Missis Votivis præscribitur, dicendum esse Symbolum in Missa Votiva Sollemni pro re gravi, etiam in colore violaceo celebrata, si dicatur in die Dominicæ; & hoc ratione dictæ Dominicæ.

In fine autem prædictæ Missæ Sollemnis Festi translati, dicitur semper Evangelium S. Johannis, *In principio &c.* Cætera quæ spectant ad hanc materiam de Translatione Fæstorum, in hærentes nostri Gavanti vestigiis, fusiori calamo trademus, quando de eadem re nobis agendum occurrerit, in explanandis Rubricis Breviarii Romani. Solùm hoc loco damus sequentia S. R. C. Decreta, quæ ad aliquas dirimendas quæstiones, & decidenda dubia inservire poterunt.

Missæ Sollemnis de S. Josepho, quando ejus Festum incidit in Feriam 2. 3. & 4. majoris hebdomadæ, non potest cantari. Ita S. R. C. die 4. Augusti 1663, & datur in nostro Indice sub n. 402.

Nulla est disparitas inter translationem Fæstorum Apostolorum, & illam Evangelista-

rum: 18. Septembris 1666. & in nostro Indice sub n. 427.

In Ecclesiis, ubi quotidie non cantatur Missa, si occurrat Festum Patroni, seu Titularis, diebus, quibus non potest de fieri Officium; nihilominus potest dici non exceptis à Rubrica Missalis tit. 6. Translatione, cantari Missa de Patrono, seu Titulari; licet non cantetur altera Missa concordans cum Officio. 18. Augusti 1700 in nostro Indice sub n. 586.

Translato Fæsto, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam Indulgentia. S. R. C. 30. Septembris 1690 & habetur in Catalogo Decretorum, & Statutorum ad Breviarium Romanum n. 10.

Hoc Decretum intelligendum est, nisi ex speciali privilegio aliter decernatur: uti reverà aliter decretum, & concessum fuit ex speciali privilegio ab Innocentio Papa XI. pro Fæsto translato S. Benedicti, ut constat ex ejusdem Pontificis Bulla, data die 26. Septembris 1679, & quæ habetur in Officiis propriis Sanctorum Monastici Ordinis S. Benedicti, impressis Parisiis, Anno 1715.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. VII. De Commemorationibus.

I. Gavant, pag. 13. col. 1. lit. f. *Quod fit in Fæsto secunda Classi.* Asserit hic Gavantus, in hærens Rubricæ, quod in Fæstis secundæ Classi fit Commemoratio Fæsti Simplicis in Missis tantùm Privatis, non verò in Missa Sollemni; & hoc semper verum est, dummodò de dicto Simplici facta sit Commemoratio ad Laudes; ut contingit in Fæsto S. Jacobi Apostoli die 25. Julii, in cujus Officio ad Laudes fit Commemoratio S. Christophori Martyris; & ideò de eodem fit Commemoratio in Missis Privatis, non verò in Missa Sollemni. Quia autem Missa media, quæ cantatur sine Ministris Sacris, non reputatur

Sollemnis, ut diximus supra; idcirco etiam ea debet fieri dicta Commemoratio Simplicis; id docentibus etiam Benedictus XIII. in suis Opusculis, *opuscul. 1. r. pag. 174.* & Billo *v. Missa Sollemnis n. 25 §. 2.* Aliter tamen dicendum est, si Missa illa media reputetur tanquam Sollemnis.

II. Gavant, pag. 13. col. 1. ead. lit. f. *Missis Privatis Fæstum prima Classi &c.* Quamvis verum sit, quod in Fæsto primæ Classi nulla fiat Commemoratio Simplicis, neque in Missis Privatis; a tanto ab hac regula excipiendam esse secundam Missam Nativitatis Domini, in qua ex speciali

dispositione fit Commemoratio Sanctæ Anastasiæ *Virg. & Marr.* non solum in Missis Privatiss, sed etiam Sollemnibus, putat Biffus *lit. C. n. 365. §. 2.*

Fit tamen: non enim fit S. Anastasiæ Commemoratio, quia fit Festum simplex; sed quia secunda illa Missa in Ecclesia S. Anastasiæ celebrabatur; ut colligitur ex antiquiori Ordine Romano apud Hittorp. qui Ricus adhuc Seculo decimo quarto in Ecclesia Romana vigeat, teste Jacobo Cajetano in Ordine suo, in quo hæc legantur *pag. 327. Summo igitur mane Pontifex indutus missilibus vestimentis vadit ad S. Anastasiam, ut celebret ibi Missam secundam.* Idem legitur in Ordine Amelii *n. 10.* ex quo etiam discimus, quod absente Pontifice ab Urbe, hæc Missam celebrabat Cardinalis, Titulum habens S. Anastasiæ, & in ejus defectu primus Cardinalium Presbyterorum. Placeat hoc loco innuere, quod in antiquo Codice Turonensis Ecclesiæ Annorum 800. à Martene relato de antiqua Ecclesiæ disciplina *cap. 12.* Collecta de S. Anastasia præmittitur Orationi de Nativitate Domini. Imò antiquissimus Codex Parthenonis B. Mariæ Catenis, ab eodem Scriptore laudatus, duas habet Præfationes, unam de Nativitate, alteram de S. Anastasia. Ex quo fortasse conici possit, antiquitus secundam Missam in die Natalis Domini fuisse de S. Anastasia; quod tamen absque gravi testimonio certo non affirmarem. De hac re iterum sermonem agemus, cum loquemur de secunda Missa in Festo Nativitatis Domini.

In prædictis Festis primæ Classis, quamvis non sit faciendæ Commemoratio Festi Simplicis, fit tamen Commemoratio: *i.* de die Octava alicujus Festi, quæ possit occurrere cum tali Festo primæ Classis: *ii.* de Dominica, nisi sit vacans, seu talis, de qua nec in Officio, nec in Missa aliquid fit, ex. gr. si Festum Nativitatis Domini in diem Dominicam incidat: *iii.* fit Commemoratio de Octava Nativitatis Domini, Epiphaniæ, &

Gavant. Rubr. Miss.

Corporis Christi; ut colligi potest ex Rubrica Breviarii post tabulam Occurrentiæ *n. 2. 3. 5. 17.* de Feriis fit Commemoratio in Adventu, Quadragesima, quatuor Temporibus, & Rogationibus, ex Rubrica *hujus tit. n. 2. p. 13.* v. de Dominica anticipata in Sabbatis ante Dominicas Septuagesimæ, & ultimam post Pentecostem, utpote quæ non habent rationem Vigiliæ, sed quasi Feriæ majoris; prout colligitur ex Rubrica Breviarii *tit. 4. n. 4.* ubi præscribitur absque ulla limitatione: quod si tota hebdomada impedita sit Festis novem Lectionum etiam translatis, &c. tunc in Sabbato legatur nona Lectio de Homilia Dominicæ, & de ea fiat Commemoratio in Laudibus tantum, & consequenter etiam in omnibus Missis, cum ibi nulla habeatur exceptio.

Contra verò in dictis Festis primæ Classis, ut bene notat Hagerer in *sua Appendice tit. 3. n. 3.* nulla debet fieri Commemoratio: *i.* de aliis diebus infra Octavas occurrentibus e. g. in Festo SS. Petri, & Pauli, occurrente infra Octavam S. Johannis Baptistæ, nulla fit Commemoratio de S. Johanne Baptista, nisi tamen de speciali privilegio, vel indulto constet: *ii.* nec de Simplicis occurrente, ut supra diximus. *iii.* neque de Vigilia, ut ex Rubrica, quæ habetur *tit. 3. de Feria & Vigil. n. 2.* excepta Vigilia Epiphaniæ, de qua in Rubrica *tit. 9. num. 2.* Commemoratio fit: *iv.* neque dicitur Oratio imperata à Superiore, velut *Deus Refugium*, &c. ut habetur ex Decreto diei 28. Augusti 1617. dato in nostro Indice sub *n. 219.* & ut colligitur ex alio Decreto diei 2. Decembris 1624. dato in nostro Indice sub *n. 471.* in quo eadem Collecta prohibetur etiam in Festis secundæ Classis.

In Festis autem secundæ Classis præter Commemorationem de Festo simplici in Missis Privatiss tantum, debent fieri aliæ

Q

Com-

Commemorations, quæ fiunt in Festis primæ Classis, ut supra.

Item de Vigilia occurrente; & de eadem, si propter Festum e. g. S. Jacobi in Feria secunda occurrens, Vigilia in Sabbato præcedenti anticipanda sit. Deinde fit Commemoratio de Octavis in Duplicibus secundæ Classis occurrentibus infra Octavam Nativitatis Domini; ut notatur in Breviario, & Missali, quia habent speciale privilegium.

Non fit tamen Commemoratio in diebus secundæ Classis de aliis Octavis, id est de diebus infra Octavas, nisi vel ex Rubrica, vel privilegio specialiter exprimat. Nec urget contra hanc regulam, quod si fiat Commemoratio de Simplici; multo magis debet fieri de die infra Octavam, cum sit nobilior Festo Simplici: nam, ut optime advertit Bissus *lit. C-- num. 363. §. 12.* de die infra Octavam fit Commemoratio sæpius, quam de Festo Simplici: & ideo non officit, quod aliquando omittatur Commemoratio diei infra Octavam.

Quænam autem Commemorationes faciendæ sint in Festis Duplicibus, Semiduplicibus, &c. facile colligi potest ex Rubricis tum Breviarii, tum Missalis; & ex his, quæ tradit Gavantus in suis Commentariis ad Rubricam nonam primæ partis; quibus, si opus fuerit, aliqua adjiciemus, ad explananda dubia, quæ possunt occurrere in hac materia.

Circa Commemorationes, quæ debent fieri in Missis Votivis, satis superque diximus in nostris Observationibus ad *tit. 4.* in quo agitur de præfatis Missis.

III. Rubr. num. 6. p. g. 14. & Gavant. *ibid. col. 1. lit. l. Penultimo loco &c.* Præscribit hæc Rubrica, quod si in Missa Officii alicujus diei faciendæ sit Commemoratio pro Defunctis, semper penultimo loco fiat. A Sacra autem Rituum Congregatione, 2. Decembris 1684. statutum est, quod in Missa Privata de Festo Semiduplici, vel Simplici, &c. possit in penultimo loco dici Collecta, etiam pro particulari Defuncto, præ *incli-*

na, vel Deus &c. & datur in nostro Indice sub n. 473.

Lubet nunc exhibere hic alia Decreta S. R. C. spectantia ad hunc titulum de Commemorationibus faciendis in Missis; ut inde facilius resolvantur dubia, quæ possunt suboriri.

In Collecta, Episcopus non potest cogere Regulares, ut faciant Commemorationem ipsius. S. R. C. 19. Junii 1602. & datum in nostro Indice sub *num. 2.*

Missæ de Dominica, seu de Festo Duplici, si illa die occurrat, debet dici cum Commemoratione SS. Sacramenti ad formam Rubricarum Missalis; quando debet fieri à Canonico particularis Processio cum Sanctissimo Sacramento in diebus Dominicis cupi debet Mensis. S. R. C. 6. Decembris 1659. in *Fanen.* & in nostro Indice sub n. 313.

Qui habent privilegia celebrandi Octavam in Quadragesima, occurrente die infra Octavam ejusmodi Octavam in Feria 4. Canonum, nullam debent facere Commemorationem de Octava, neque in Missa, neque in Laudibus. S. R. C. 24. Januarii 1682. in nostro Indice sub n. 459.

In diebus infra aliquam Octavam occurrentibus in Quadragesima, debent Privilegiati, celebrantes dictam Octavam, dicere Missam Conventualem de Feria occurrentem cum Commemoratione Octavæ, &c. 24. Januarii 1682. & in nostro Indice sub n. 460.

Advertendum hoc loco, quod etiam Missæ Privatae in dicto casu debent esse de Feria (ut diximus supra in titulo de Feria, & Vigilia) cum Commemoratione Octavæ non exclusis tamen Missis Votivis, & Requiem.

In Feria 6. post Octavam Ascensionis occurrente aliquo Festo novem Lectionum, nisi tale Festum fuerit ex Sollemnioribus, faciendæ est Commemoratio in Missa dictæ Feriæ. S. R. C. 4. Aprilis 1705. & in nostro Indice sub *num. 594.*

IV. Rubric. n. 7. pag. 15. & Gavant ibid. col. 2. lit. p. *Dominus vobiscum, &c.*) Completo Angelico Hymno *Gloria in Excelsis*, de quo infra; vel si iste Hymnus non dicatur, dicto ultimo *Kyrie eleison*, antequam Sacerdos incipiat primam Orationem, Populum salutatur, dicens, *Dominus vobiscum*: super qua salutatione, ultra ea, quae Gavantus eruditè dicit, addendum est, hanc salutationem antiquissimam esse: imò ab Apostolis institutam, prout affirmat Concilium Bracarense *I. Can. 21.* in quo hoc Decretum edidit -- *Placuit, ut non aliter Episcopi, & aliter Presbyteri Populum, sed uno modo, saluent, dicentes, Dominus sit vobiscum, sicut in libro Ruth legitur, & ut respondeatur à Populo, & cum Spiritu tuo: sicut & ab ipsis Apostolis traditum, omnis retinet Oriens, & non sicut Priscilliana pravitas immutavit. Priscillianus enim, ut notat Garzias Loayza ad hunc Canonem, non semel tantum, ut moris est in Ecclesia Latina, & prima vice: sed semper ab Episcopis dicendum esse Pax vobis, contendebat. In prædictum Canonem mendam irrepsisse nonnulli viri docti observarunt, ut pro *Oriens: Occidens* legi debeat; id quod etiam advertit Cardinalis Bona *lib. 2. cap. 5. n. 1.* nam in Ecclesia Orientali, cum Sacerdotes salutant Populum, dicunt *Pax omnibus*, sicut constat ex Liturgiis Basilii, & Chrysostomi; & semel tantum in Liturgia S. Marci reperitur hæc formula salutandi Populum: *Dominus sit semper cum omnibus vobis.**

Pontifex, vel Episcopus, ut mox innuimus, in Ecclesia Occidentali, cum Populum salutatur prima vice, ante primam Orationem, non dicit *Dominus vobiscum*, sed *Pax vobis*: quia Christus Dominus his verbis locutus est ad Discipulos post suam Resurrectionem, ut legitur apud Johannem *Cap. 20.* cujus typum gerunt Pontifex, & Episcopus. Verum, ut postea demonstret Episcopus, se esse de numero cæterorum Sacerdotum, dicit, ut alii Sacerdotes, *Dominus*

vobiscum, eam aliis Populum salutatur: ita Innocentius III. *lib. 2. de Mysteriis Missæ cap. 42.* & hic Ritus est conformis Canonis superius allegati Concilii I. Bracarenfis.

Quoniam verò tanquam pluribus dicitur *Dominus vobiscum*, olim statutum fuit, ne quis celebrare præsumeret, nisi d. vobis saltem præsentibus, & adstantibus; ne mendaces invenirentur Sacerdotes, si ad unum solum præsentem dirigerent prædictam salutationem *Dominus vobiscum*, & hæc alia verba *Orate Fratres.* Extat Canon de hac re apud Gratianum *de Consecrat. dist. 1. cap. 61.* ubi leguntur hæc verba: *Statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum Sollemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibi que respondentibus &c.* Verum hoc nimis scrupulosè sancitum fuit: & reverà alienum est à praxi communi Ecclesiæ: quia celebratur communiter Missa Privata, etiam cum unico tantum Ministro præsentem, & inserviente. Nulla igitur absurditas est, ut advertit etiam Cardinalis Bona *lib. 1. c. 13. n. 6.* quòd in plurali salutatione, dicat Celebrans *Dominus vobiscum*; quamvis cum uno solo Ministro præsentem Sacrificium peragat; sicut Sacerdos, cum solus recitat nocturnas, & diurnas preces, sine ullo mendacio omnia pluraliter profert, quæ plurali numero in Divinis Officiis digesta sunt: dicit enim *Venite adoremus, Venite exultemus, Oremus, Benedicamus &c.* cum nemo illic sit, qui secum adoret, exulteret &c. Cur igitur idem non licebit Sacerdoti Missam celebranti; cum id agat in persona totius Ecclesiæ, & per hanc salutationem salutetur Ecclesia (ut asserit Alexander Alesis *part. 4. quest. 36.*) cujus Corpus unum est, unius Fidei unitate subsistens, & vivificantis Spiritus una virtute perfusum?

De hac salutatione *Dominus vobiscum* eruditè discurrunt Antonius Bellotte in suis observationibus ad Ritus Ecclesiæ Laudunensis *pag. 393.* Claudius de Vert *tom. 1. pag. 95. & 96.* & aliis in locis; Petrus Le Brun

tom. 1 pag. 189. Grancolas de antiquis Liturg. pag. 477. Card. Bona lib. 2. cap. 5. & Natalis Alexander in sua Theologia Dogmatica & Morali lib. 2. art. 5. n. 6. qui pariter tractant de Responfione & cum Spiritu tuo, quam

Minister præbet Celebranti nomine omnium assistentium. Aliqua alia spectantia ad hanc salutationem dicemus quoque nos in Additionibus nostris, quas dabimus infra.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. VIII. De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in Excelsis,

I. Rubr. n. 1. pag. 16. & Gavanti. ibid. col. 1. lit. r. *Introitus, vel quia &c.*) Cantus, qui ad exordium Missæ usurpatur ab Ecclesia, communiter appellatur Introitus: quia per eum introitur ad Officium Divinum, ut volunt Amalarius lib. 3. de Ecclesiasticis Officiis cap. 5. Alcuinus lib. de Divinis Officiis, & vetus quidam Anonymus in expositione totius Missæ ex concordia Scripturarum Divinarum, quæ teste Card. Thomaſio in Disquisitione præmissa antiquis libris Misfarum, extat in Ordine Romano MS, Bibliothecæ Vallicellanz.

II. Gavanti. pag. 16. col. 1. ead. lit. r. *Dicitur Antiphona.*) Cur Introitus appelletur *Antiphona*, non dicit Gavanti: ratio tamen ea est, ut ostendatur genus modulationis, nempe alternus cantus: *Antiphona* enim, teste Isidoro lib. 6. Originum, cap. 19. ex Greco interpretatur vox reciproca, duobus scilicet Choris alternatim psallentibus. Hinc Romani Ordines, Antiphonaria, & Auctores Ecclesiastici vocant *Antiphonam* ad Introitum.

Ejus institutio non est antiquior Cælestino I. Pontifice: optimè enim laudatus Thomasius ostendit, ante Cælestini tempora ordinem Missarum in Occidente à Lectionibus incepisse: & quamvis contrarium ex Augustino lib. 2. Retract. cap. 11. videatur inferri, nihilominus Augustinum eo loci non intelligendum esse de Introitu Missæ, optimè probat eruditissimus Cardinalis ibidem. Primus itaque Cælestinus hunc Antiphonæ concentum ad Missæ Introitum instituit: etenim in veteri Catalogo Romanorum Pontificum, edito ab Henichenio, & Papebrochio, 1011.

1. *Menfis Aprilis*, hæc leguntur de Cælestino: *Hic fecit, ut Psalmi centumquinquaginta deberent ante Sacrificium psalli; quod non fiebat, nisi tantum Epistola Pauli Apostoli, & Sanctum Evangelium: & sic Missæ celebrabantur.* Eadem testantur liber Pontificali, Walafridus Strabo, Honorius, Micrologus, Berno, Amalarius, & quotquot veteres à his rebus scripserunt. Putat autem idem eruditissimus Cardinalis, Cælestinum id Ritum Antiphonæ mutuatum fuisse ab Ambrosio Mediolanensi Episcopo, qui idem modulationis genus ab Orientibus dudum acceperat. Porro Gavanti hic, & Genebradas lib. de Apostolica Liturgia cap. 17. contendunt, ante Cælestinum Psalmos in Introitu Missæ fuisse cantatos; quod ex Dionysio Areopagita lib. de Ecclesiast. Hierarchia cap. 3. & Cassiano, probare se posse confidunt, sed utrumque Scriptorem, suppressio tantum Gavanti nomine impugnat Eminentissimum Bona lib. 2. cap. 3. num. 1. nam & Dionysio Areopagite opera apud ipsum Eminentissimum Auctorem, necnon apud alios Doctissimos Scriptores valde dubia sunt, nec eorum eidem Dionysio Areopagite, & Pauli Apostoli prædicatione ad Fidem converso, ascribuntur. Cassianus verò lib. 2. Institut. cap. 13. & lib. 3. cap. 5. Missam sumit per Hora Canonica, seu pro cursu Divini Officii; ut etiam præter laudatum Cardinalem asserit, & probat Edmundus Martene in suo eruditissimo Commentario ad Regulam S. Benedicti cap. 17. ubi confirmat talem Missæ acceptionem etiam auctoritate Concilii Athenensis, in cujus Can. 30. hæc habentur

Hyp